

Загальнонаціональне дослідження проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 16 по 20 грудня 2016 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Фінансування опитування здійснене в рамках проекту МАТРА Посольства Королівства Нідерландів.

Для порівняння наводяться дані опитувань, проведених у різні роки Центром Разумкова (у листопаді 2014 року – разом з Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва»), а в грудні 2014 року – Фондом «Демократичні ініціативи» та Київським міжнародним інститутом соціології.

- **Головною політичною подією 2016 року в Україні** була визнана АТО (на це вказали 14% опитаних), далі йдуть підвищення комунальних тарифів (8.5%) та впровадження електоронних декларацій (8%). Проте майже третина опитаних не змогла назвати жодної події.
- **Головною політичною подією в світі** визнані вибори в США (37%). Далі йдуть військове втручання Росії в Сирії (11.5%) та війни у світі (11%).
- **Політиком 2016 року 9,5% населення назвали Петра Порошенка**, далі йдуть Володимир Гройсман (8%), Надія Савченко (7%), Олег Ляшко (6%), Юлія Тимошенко (5%), Міхеїл Саакашвілі (4.5%). 40% громадян не назвали жодної кандидатури.
- **Вважають, що події в Україні відбуваються у неправильному напрямку, 67% населення** (58% у 2014 р., 68% у 2015 р.), у правильному напрямку розвитку подій впевнені 16% (22% у 2014 р., 15% у 2015 р.) і 17% (20% у 2014 р., 17% у 2015 р.) своєї думки не визначили.
- **На думку громадян, у більшості сфер життя становище в Україні в 2016 році істотно погіршилося.** Найбільш негативні зміни сталися у рівні цін та тарифів – тут погіршення зазначили 88,5% населення, в економічному становищі України (77%), у рівні стабільності (75%), упевненості громадян у завтрашньому дні (74%), рівні добробуту родини (73%). Окрім того, переважно погіршення ситуації було зазначене у ситуації із злочинністю (62%), у сфері ставлення громадян до влади (59%), в охороні здоров'я (54%), в оплаті праці (54.5%), соціальному захисті (49%), пенсійному забезпеченні (49%), дотримання законності державними службовцями. Переважно не змінилося становище у таких сферах, як становище російськомовного населення (69%), становище україномовного населення (70%), становище релігійних та етнічних меншин (64%), міжнаціональні стосунки (64%), рівень свободи слова (49%), рівень демократії (46%), дотримання прав і свобод (46%, освіта (43%). Єдиною сферою, де громадяни відзначили поліпшення ситуації, є обороноздатність країни – зміни на краще позначили 40% населення (на гірше – 21%). Поділилися думки щодо міжнародного іміджу України: 27% громадян вважають, що імідж змінився на краще, 32% – на гірше і 27% думають, що він не змінився. **У цілому ситуація в країні, на думку 73% населення, змінилася на гірше (у 2015 р. – 74%).**
- **Якщо порівняти з минулим, 2015 роком,** найбільші зміни на гірше громадська думка відзначила у ситуації із злочинністю (у 2015 році погіршення відзначали 47% населення, у 2016 – 62%), пенсійному забезпеченні (40% і 49%), соціальному захисті (40% і 49%).
- Лише 17% населення впевнені, що Україна здатна подолати існуючі проблеми і труднощі у найближчі кілька років, 49% вважають, що це відбудеться, але у більш віддаленій перспективі, а 19,5% загалом переконані у неспроможності країни.
- **У 2016 році найбільшу довіру громадян мали волонтерські організації** – довіра переважала недовіру на 44%. **Загалом довіру громадян мають насамперед інституції, пов'язані з обороною країни:** Збройні сили України (баланс довіри-недовіри становить +36%), добровольчі батальйони (+33%), Національна гвардія

України (+28%), Державна прикордонна служба (+12%). Позитивний баланс довіри мають також церква (+30%), громадські організації (+8.5%), патрульна поліція (+5%), ЗМІ України (+4%).

- **Найвищим рівнем недовіри відзначаються засоби масової інформації Росії (-78%), державний апарат(-74%), суди (-72%), комерційні банки (-73%), Національний банк України (-65%), Верховна Рада України (-69%), прокуратура (-67%), політичні партії (-67%).** Далі за рівнем недовіри йдуть: уряд України (-55%), Президент України (-45%), поліція (-44%), обласні державні адміністрації (-34%), районні державні адміністрації (-28%), профспілки (-27%), Національне антикорупційне бюро (-29%), західні ЗМІ (-22%), служба безпеки України (-20%), Уповноважений Верховної Ради з прав людини (Омбудсмен) (-12%), органи місцевого самоврядування (-11%).
- **Наприкінці 2016 року в Україні немає жодного політичного лідера, довіра до якого переважала б над недовірою.** Найбільшу недовіру громадяни висловили до Валерії Гонтаревої (баланс довіри-недовіри становить -80%), Арсенія Яценюка (-72%), Арсена Авакова (-71%), Олександра Турчинова (-61%), Юрія Бойка (-60%). Далі за рівнем негативного ставлення йдуть: Олег Ляшко (-54%), Надія Савченко (-53%), Юля Тимошенко (-50%), Вадим Рабінович (-50%), Міхеїл Саакашвілі (-48%), Дмитро Ярош (-48%), Петро Порошенко (-44%), Юрій Луценко (-43%), Андрій Парубій (-43%), Віталій Кличко (-41%), Володимир Гройсман (-37%), Андрій Садовий (-35%), Оксана Сироїд (-32%), Валерія Лутковська (-32%). Відносно краще виглядає баланс довіри до Ірина Геращенко (-22%) та Анатолія Гриценка (-20%), але й там переважає негатив.
- **Ініціативу проведення дострокових парламентських виборів підтримують 46%** населення, не підтримують - 37%. У разі проведення дострокових виборів у них висловили готовність взяти участь 63% населення.
- Якби вибори до Верховної Ради відбулися у найближчу неділю, 5%-ий бар'єр могли б здолати: партія «Батьківщина» (11%), партія «Блок Петра Порошенка» (9%), партія «Опозиційний блок» (9%), Радикальна партія Олега Ляшка (7,8%), партія «Самопоміч» (7,6%), партія «За життя» (5,7%), партія «Громадянська позиція» (5,4%). Також реальні шанси здолати виборчий бар'єр є у партії, пов'язаної з Міхеїлом Саакашвілі (в опитуванні - партія «Хвиля» - 4,7%). Водночас у всіх партій є резерв у 16,5% виборців, які не зробили свій вибір.
- **Ініціативу проведення дострокових президентських виборів підтримують 47%** населення, не підтримують - 38%. У разі проведення дострокових виборів у них висловили готовність взяти участь 65% населення. За Петра Порошенка готові проголосувати 11,9% виборців, за Юлію Тимошенко - 11,1%, Юрія Бойка - 8,4%, Анатолія Гриценка - 7,2%, Олега Ляшка - 6,1%. Не визначилися з вибором 19% тих, хто збирається брати участь у виборах.
- Більшість населення України (62%) вважає, що Україні потрібні нові політичні лідери. Водночас лише 19% бачать таких лідерів. У відкритому питанні (респонденти самі називали прізвища) найчастіше були названі: Надія Савченко (11,4%), Міхеїл Саакашвілі (10,8%), Євген Мураєв (7,9%), Вадим Рабінович (7,1%), Олег Ляшко (6,3%), Єгор Соболев (5,6%).
- Громадська думка виділяє такі найголовніші п'ять проблем, на які має в першу чергу зосередити свої зусилля влада: врегулювати ситуацію на Донбасі, домогтися миру (75%), регулювати ціни, домогтися зниження тарифів (56%), стимулювати розвиток економіки, створювати сприятливі умови для бізнесу (48%), боротися з корупцією та корупціонерами (46%), підвищити пенсії і зарплати (42%).
- Готові терпіти певні матеріальні труднощі заради успіху реформ 35% населення (11% - «скільки треба» і ще 25% - не більше року). Не готові терпіти труднощів заради успіху реформ 55% (24% - бо не вірять в успіх, 31% - бо їхнє матеріальне становище вже зараз нестерпне).

- **23% населення вважають, що у їхньому місті (селі) найближчим часом можливі масові виступи протесту** (4% із них у цьому впевнені, а 19% вважають це імовірним). Натомість 39% вважають масові протести найближчим часом малоімовірними, а 22% впевнені, що протестів не буде.
- **Якщо мітинги та демонстрації відбудуться, 20% населення готові взяти в них участь** (4% – обов’язково і ще 16% – скоріше за все). Не готові до участі в протестах 62%. Водночас 38% населення припускають можливість у наступному році нового Майдану-3.
- **Європейська орієнтація населення України постійно зростає: якщо у грудні 2013 року 47% населення віддавали перевагу вступу України до Європейського Союзу, 36% – до Митного союзу, то у грудні 2016 року лише 11% населення підтримували вступ до Митного союзу, 58% віддали перевагу Європейському Союзу.**
- Запровадження безвізового режиму є важливим для 44% українців, не важливим – для 50%.
- Вступ до НАТО населення вважає основним варіантом, який би гарантував безпеку України (так вважають 44% населення). На позаблоковий статус покладають сподівання 26% і ще залишаються 6%, які підтримують перспективу військового союзу з Росією та іншими країнами.
- Якби найближчим часом відбувся референдум щодо вступу України до НАТО, у ньому б взяли участь 62% населення, серед яких 71% проголосували б «за», 23% – «проти» (6% не визначилися).

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Якщо говорити в цілому, як Ви вважаєте, події в Україні розвиваються у правильному чи неправильному напрямі?

1. У правильному напрямі	16,2
2. У неправильному напрямі	67,1
3. Важко відповісти	16,8

2. Як Ви вважаєте, чи здатна Україна подолати існуючі проблеми та труднощі? *ОДНА ВІДПОВІДЬ*

1	Здатна подолати протягом найближчих кількох років	16,8
2	Здатна подолати у більш віддаленій перспективі	49,3
3	Не здатна	19,5
4	Важко відповісти	14,4

3. Якого українського політичного діяча Ви б назвали Політиком 2016 року? *Наведені відповіді, які дали не менше 1% респондентів*

П. Порошенко	9,5
В. Гройсман	7,6
Н. Савченко	6,7
О. Ляшко	5,7
Ю. Тимошенко	5,3
М. Саакашвілі	4,5
Ю.Бойко	2,6
В. Рабинович	1,6
А. Яценюк	1,5
А. Гриценко	1,3
А. Садовий	1,3
Ю. Луценко	1,0
Немає такого	20,4
Важко відповісти	17,3
Не відповіли	4,5

4. Яку політичну подію в Україні Ви б назвали Подією 2016 року? Наведені відповіді, які дали не менше 1% респондентів

АТО	14,4
Підвищення комунальних тарифів	8,5
Впровадження електронних декларацій	8,2
Звільнення Н. Савченко	6,9
Відставка Уряду А. Яценюка і формування нового Уряду	4,8
Ліквідація та націоналізація банків	1,8
Перемога Джамали на Євробаченні	1,6
Відтермінування надання Україні безвізового режиму з країнами ЄС	1,6
Відставка М. Саакашвілі	1,4
Збільшення мінімальної зарплати та пенсії	1,2
Звільнення полонених	1,2
Інтеграція з ЄС	1,2
Реформування поліції	1,1
Реформи в країні	1,1
Немає такої	4,0
Важко відповісти	19,5
Не відповіли	7,9

5. Яку політичну подію в світі Ви б назвали Подією 2016 року? Наведені відповіді, які дали не менше 1% респондентів

Вибори у США	37,4
Військове втручання Росії в Сирії	11,5
Війни у світі	10,8
Тероризм	5,3
Наплив іммігрантів до Європи	2,3
Референдум про вихід Великобританії з ЄС	1,8
Спроба військового перевороту в Туреччині	1,6
Санкції проти Росії	1,0
Немає такої події	1,3
Важко відповісти	16,6
Не відповіли	5,4

6. На Вашу думку, яким чином протягом останнього року змінилося становище в Україні в таких сферах?

		Змінилося на краще	Змінилося на гірше	Не змінилося	Важко відповісти
1.	Економічне становище країни	3,6	77,0	15,9	3,4
2.	Рівень добробуту Вашої родини	3,5	73,0	20,5	3,0
3.	Рівень демократії	10,8	31,8	45,8	11,6
4.	Рівень свободи слова	11,7	30,4	48,8	9,1
5.	Ситуація зі злочинністю	6,2	61,7	23,6	8,5
6.	Обороздатість країни	39,8	21,3	25,8	13,1
7.	Міжнародний імідж України	27,4	32,0	27,0	13,6
8.	Міжнаціональні стосунки	15,9	23,6	46,1	14,4
9.	Становище у сфері дотримання прав і свобод громадян	8,1	32,5	46,5	13,0
10.	Дотримання законності державними службовцями	5,9	43,2	36,9	14,0
11.	Охорона здоров'я	3,6	53,6	35,9	6,9
12.	Освіта	4,9	36,4	43,4	15,3
13.	Соціальний захист (соціальні виплати, допомоги, субсидії тощо)	11,6	48,7	30,0	9,6

14.	Пенсійне забезпечення	3,9	49,5	38,0	8,6
15.	Оплата праці	3,4	54,5	34,3	7,8
16.	Рівень цін і тарифів	1,2	88,5	7,7	2,5
17.	Становище російськомовного населення	1,8	17,1	68,9	12,3
18.	Становище україномовного населення	5,7	15,6	69,6	9,1
19.	Становище етнічних та релігійних меншин	2,6	14,7	64,0	18,7
20.	Упевненість громадян у завтрашньому дні	2,2	73,9	16,3	7,6
21.	Ставлення влади до громадян	2,8	58,9	29,0	9,2
22.	Ставлення громадян до влади	2,4	72,4	17,3	7,8
23.	Рівень стабільності	2,1	75,0	16,1	6,7
24.	Ситуація в країні в цілому	3,1	73,4	17,0	6,5

7. Наскільки Ви довіряєте наступним політикам і громадським діячам?

	Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Не знаю такого	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри*	
1.	Арсен Аваков	49,9	30,0	8,3	0,6	2,7	8,5	-71,0
2.	Юрій Бойко	45,0	29,1	11,4	2,9	5,5	6,1	-59,8
3.	Ірина Геращенко	23,6	25,4	23,7	3,1	14,8	9,3	-22,2
4.	Валерія Гонтарєва	53,9	31,3	4,7	0,5	4,5	5,0	-80,0
5.	Анатолій Гриценко	25,3	26,5	27,7	3,6	6,2	10,8	-20,5
6.	Володимир Гройсман	33,7	29,6	22,6	4,0	1,0	9,1	-36,7
7.	Віталій Кличко	32,5	32,2	21,8	2,0	0,5	10,9	-40,9
8.	Валерія Лутковська	20,8	19,9	8,1	0,9	41,7	8,7	-31,7
9.	Юрій Луценко	36,8	29,3	21,2	1,7	1,6	9,4	-43,2
10.	Олег Ляшко	37,7	35,6	16,0	3,6	0,6	6,5	-53,7
11.	Андрій Парубій	35,5	29,2	19,7	2,4	3,4	9,8	-42,6
12.	Петро Порошенко	37,9	30,7	20,2	4,2	0,2	6,8	-44,2
13.	Вадим Рабінович	35,1	31,4	13,3	3,5	7,5	9,3	-49,7
14.	Міхеїл Саакашвілі	37,4	31,0	16,6	3,5	0,9	10,5	-48,3
15.	Надія Савченко	39,2	31,0	14,6	2,9	0,3	12,0	-52,7
16.	Андрій Садовий	26,1	33,2	21,4	2,5	6,2	10,6	-35,4
17.	Оксана Сироїд	22,6	23,8	12,8	1,2	30,0	9,6	-32,4
18.	Юлія Тимошенко	37,2	34,0	16,5	4,3	0,4	7,6	-50,4
19.	Олександр Турчинов	39,9	35,4	12,6	1,4	1,3	9,4	-61,3
20.	Дмитро Ярош	35,3	30,3	16,0	1,9	2,9	13,6	-47,7
21.	Арсеній Яценюк	51,6	29,9	8,2	1,7	0,2	8,4	-71,6

8. Зараз я називатиму окремі соціальні інституції. Якою мірою Ви їм довіряєте?

		Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри*
1.	Президент України	35,0	34,0	21,1	2,7	7,3	-45,2
2.	Верховна Рада України	40,4	40,7	11,4	0,5	7,0	-69,2
3.	Уряд України	36,8	36,9	17,4	1,7	7,1	-54,6
4.	Прокуратура	39,7	39,3	10,4	1,6	9,0	-67,0
5.	Поліція	28,6	38,6	20,1	2,8	9,9	-44,3
6.	Державний апарат (чиновники)	41,1	40,9	7,3	1,0	9,7	-73,7
7.	Суди	46,4	36,1	8,3	1,7	7,5	-72,5
8.	Збройні Сили України	13,4	14,3	50,5	13,5	8,2	36,3
9.	Державна прикордонна служба	14,9	22,1	38,3	10,8	13,8	12,1
10.	Національна гвардія України	12,7	16,3	44,7	12,5	13,8	28,2
11.	Добровольчі батальйони	12,6	14,3	46,1	14,5	12,5	33,7
12.	Патрульна поліція (нова)	13,3	27,4	39,7	6,1	13,5	5,1
13.	Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)	28,2	27,6	24,6	2,1	17,5	-29,1
14.	Служба безпеки України	25,3	27,0	28,4	3,9	15,4	-20,0
15.	Обласні державні адміністрації	22,7	36,9	23,4	2,3	14,8	-33,9
16.	Районні державні адміністрації	21,0	34,9	25,8	2,3	16,0	-27,8
17.	Органи місцевого самоврядування	17,3	30,2	32,6	3,6	16,3	-11,3
18.	Національний банк України	41,1	36,0	11,1	0,8	10,9	-65,2
19.	Комерційні банки	45,2	36,4	7,6	1,1	9,7	-72,9
20.	ЗМІ України	17,4	24,9	41,4	5,6	10,7	4,7
21.	ЗМІ Росії	54,6	28,1	3,4	0,9	13,0	-78,4
22.	Західні ЗМІ	21,8	26,3	24,2	1,8	25,9	-22,1
23.	Профспілки	21,5	28,6	21,3	2,2	26,4	-26,6
24.	Церква	11,3	17,4	40,9	17,6	12,8	29,8
25.	Політичні партії	37,3	40,6	9,2	1,7	11,2	-67,0
26.	Громадські організації	14,5	22,0	39,3	5,7	18,5	8,5
27.	Волонтерські організації	8,0	13,5	51,8	14,1	12,6	44,4
28.	Уповноважений Верховної Ради з прав людини (Омбудсмен)	17,1	21,0	22,8	3,1	36,0	-12,2

* Різниця між часткою тих, хто довіряє, і тих, хто не довіряє

9. Чи підтримуєте Ви ініціативу дострокового припинення повноважень Верховної Ради та проведення позачергових виборів?

1. Так	46,0
2. Ні	36,6
3. Важко відповісти	17,5

10. Якщо так станеться, що відбудуться дострокові вибори до Верховної Ради України, чи взяли б Ви участь у голосуванні на цих виборах? ОДНА ВІДПОВІДЬ.

1. Упевнений(на), що взяв(ла) би участь	34,9
2. Скоріше за все, взяв(ла) би участь	28,6
3. Важко сказати напевно, ще не вирішив(ла)	15,8
4. Скоріше за все, не брав(ла) би участі	7,7
5. Упевнений(на), що не брав би участі	12,6
6. Не відповіли	0,5

11. Скажіть, а якби вибори до Верховної Ради України відбулися у найближчу неділю, яким був би Ваш вибір, якби у виборах брали участь такі партії? ТІЛЬКИ ОДНА ВІДПОВІДЬ.

	<i>% серед усіх опитаних</i>	<i>% серед тих, хто має намір взяти участь у виборах</i>
1. Партія "Громадський Рух "Народний Контроль" (Д.Добродомов)	0,9	0,8
2. Партія "Громадянська позиція" (А.Гриценко)	4,1	5,4
3. Партія "Народний Фронт" (А.Яценюк)	1,4	1,8
4. Партія "Об'єднання "Самопоміч" (А.Садовий)	5,8	7,6
5. Партія "Опозиційний блок" (Ю.Бойко)	6,7	9,0
6. Партія "Правий Сектор" (А.Тарасенко)	0,4	0,5
7. Партія "Ліва Опозиція" (Комуністична партія України та Прогресивна Соціалістична Партія України) (П.Симоненко, Н.Вітренко)	1,1	1,3
8. Партія "Українське об'єднання патріотів – УКРОП" (Д.Борисенко, Б.Філатов)	0,8	1,2
9. Партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність»	7,3	9,9
10. Партія «Відродження» (В.Бондар)	1,1	1,4
11. Партія «Наш Край» (Ю.Гранатуров)	1,3	1,9
12. Партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» (Ю.Тимошенко)	7,9	11,0
13. Партія Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (О.Тягнибок)	2,4	3,1
14. Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна»	0,6	0,8
15. Радикальна Партія Олега Ляшка	5,6	7,8
16. Народна партія (В.Литвин)	0,1	0,2
17. Політична партія «Демократичний Альянс» (В.Гацько, В.Пташник)	0,2	0,2
18. Національний Рух «ДІЯ» (Д.Ярош)	1,3	1,9
19. Народний Рух України (В.Куйбіда, Н.Савченко)	1,7	1,8
20. Політична партія «За Життя» (В.Рабінович, Є.Мураєв)	4,0	5,7
21. Політична партія «Хвиля» (М.Саакашвілі, Д.Сакварелідзе, В.Касько, В.Чумак)	4,4	4,7
22. Партія «Національний корпус» (А.Білецький)	0,2	0,2
23. Інша партія	4,3	5,4
24. НЕ БРАВ БИ УЧАСТІ У ВИБОРАХ	17,0	–
25. ВАЖКО СКАЗАТИ	19,2	16,5

12. Чи підтримуєте Ви ініціативу дострокового припинення повноважень Президента України та проведення позачергових президентських виборів?

1. Так	47,0
2. Ні	37,9
3. Важко відповісти	15,1

13. Якщо так станеться, що відбудуться дострокові вибори Президента України, чи взяли б Ви участь у голосуванні на цих виборах? ОДНА ВІДПОВІДЬ.

1. Упевнений(на), що взяв(ла) би участь	35,6
2. Скоріше за все, взяв(ла) би участь	29,8
3. Важко сказати напевно, ще не вирішив(ла)	14,6
4. Скоріше за все, не брав(ла) би участі	5,7
5. Упевнений(на), що не брав(ла) би участі	13,5
6. Не відповіли	0,7

14. Якби наступної неділі відбувалися вибори Президента України, то за кого би Ви проголосували? (ОДНА ВІДПОВІДЬ)

	<i>% серед усіх опитаних</i>	<i>% серед тих, хто має намір взяти участь у виборах</i>
1. Юрій Бойко	6,3	8,4
2. Анатолій Гриценко	5,6	7,2
3. Володимир Гройсман	3,3	4,2
4. Віталій Кличко	0,5	0,8
5. Олег Ляшко	4,4	6,1
6. Петро Порошенко	9,3	11,9
7. Вадим Рабінович	4,1	5,1
8. Надія Савченко	2,3	2,7
9. Андрій Садовий	3,4	4,5
10. Петро Симоненко	0,5	0,7
11. Юлія Тимошенко	8,1	11,1
12. Олег Тягнибок	1,1	1,5
13. Дмитро Ярош	1,6	2,1
14. Арсеній Яценюк	1,9	2,7
15. Інший політик	10,0	12,4
16. Не брав би участь у виборах	16,4	–
17. Важко відповісти	21,0	18,6

15. Як Ви вважаєте, чи потрібні Україні нові політичні лідери?

1. так, потрібні	61,8
2. ні, цілком достатньо тих, що вже є	27,5
3. важко сказати	10,7

16. Чи бачите Ви когось в якості нових політичних лідерів?

1– так	18,7
2 – ні	57,3
3 – важко сказати	24,0

20. Кого саме Ви бачите в якості нових політичних лідерів? Респонденти могли назвати до п'яти прізвищ, % серед тих, хто бачить когось в якості нових політичних лідерів. Наведені відповіді, які дали не менше 1% серед тих, хто бачить когось в якості нових політичних лідерів.

Н. Савченко	11,4
М. Саакашвілі	10,8
Є. Мураєв	7,9
В. Рабінович	7,1
О. Ляшко	6,3
Є. Соболєв	5,6
Ю. Тимошенко	5,0
Ю. Бойко	4,5
А. Садовий	4,2
Д. Ярош	3,7
В. Гройсман	3,4
О. Тягнибок	2,9
М. Найєм	2,6
В. Чумак	2,6
Д. Гордон	2,4
В. Кличко	2,4
Д. Добродомов	2,1
С. Каплін	1,6
А. Білецький	1,3

А. Гриценко	1,3
В. Парасюк	1,3
В. Шабунін	1,3
В. Касько	1,1
С. Лещенко	1,1
А. Ситник	1,1
Немає таких	1,1
Важко відповісти	11,9
Не відповіли	2,8

**17. Як Ви вважаєте, на чому зараз повинна зосередити головні зусилля влада?
НЕ БІЛЬШЕ П'ЯТИ ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ.**

1. Врегулювати ситуацію на Донбасі, добитися миру	74,9
2. Стимулювати розвиток економіки, створювати сприятливі умови для бізнесу	48,2
3. Здійснювати соціальний захист незабезпечених людей	27,1
4. Боротися із корупцією і з корупціонерами	45,6
5. Обмежувати вплив олігархів на владу і суспільство	19,5
6. Проводити децентралізацію, передавати повноваження у місцеві громади	10,4
7. Зайнятися реформою державного управління - призначати на державні посади чесних кваліфікованих фахівців	15,9
8. Підвищити пенсії і зарплати	41,6
9. Регулювати ціни, знижувати комунальні тарифи	56,4
10. Прискорювати процеси європейської інтеграції України, виконувати вимоги Угоди про асоціацію	10,6
11. Зміцнювати обороноздатність країни, посилювати армію	18,4
12. Тримати курс гривні	17,3
13. Провести дострокові вибори і змінити владу	7,1
14. Відновлювати промисловість, створювати нові робочі місця	34,4
15. Інше	0,6
16. ВАЖКО СКАЗАТИ	2,2

18. Здійснення реформ, цілком імовірно, може призвести до тимчасового зниження рівня життя людей. Чи згодні Ви терпіти певні матеріальні труднощі?

1. Так, готовий терпіти скільки треба, якщо це справді приведе до успіху країни	10,9
2. Якийсь час готовий потерпіти, але недовго (не більше року)	24,0
3. Ні, не готовий, бо не вірю в успішність тих реформ	23,5
4. Не готовий, бо моє матеріальне становище вже зараз нестерпне	31,4
5. ВАЖКО СКАЗАТИ	10,3

19. Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? (Дайте лише одну відповідь)

1. Вступ до ЄС	57,9
2. Вступ до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану	11,0
3. Важко відповісти	31,1

20. Наскільки для Вас важливим є запровадження безвізового режиму з ЄС?

1 – дуже важливим	16,3
2 – загалом важливим	28,0
3 – мало важливим	21,3
4 – не важливим зовсім	28,2
5 – важко сказати	6,3

21. Який варіант гарантування безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для України?

1. Вступ до НАТО	44,1
2. Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	6,4
3. Військовий союз із США	3,9
4. Позаблоковий статус України	26,4
5. Інше	2,5
6. Важко відповісти	16,6

22. Якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, чи взяли би Ви участь у голосуванні?

1 – так	62,2
2 – ні	24,9
3 – важко сказати	12,9

23. Якби Ви узяли участь у референдумі щодо вступу до НАТО, то як би Ви проголосували?

	Серед усіх опитаних	Серед тих, хто взяв би участь у референдумі
1 – Проголосував би за вступ	47,4	71,5
2 – Проголосував би проти вступу	33,2	22,7
3 – ВАЖКО СКАЗАТИ	19,4	5,8

24. Як Ви вважаєте, чи можливі найближчим часом у Вашому місті (селі) масові виступи протесту?

1. Так, впевнений, що вони будуть	4,2
2. Імовірно, що так	19,1
3. Малоімовірно	39,6
4. Ні, їх не буде	22,2
5. ВАЖКО СКАЗАТИ	14,7

25. Якщо такі мітинги та демонстрації відбудуться, чи візьмете Ви в них участь?

1. Обов'язково	4,4
2. Скоріше за все, так	15,8
3. Скоріше за все, ні	26,4
4. Точно ні	34,8
5. ВАЖКО СКАЗАТИ	18,6

26. Як Ви вважаєте, чи може протягом наступного 2017 року виникнути ще один Майдан-3?

1 - так, безумовно	7,5
2 – цілком можливо	31,5
3 – мало вірогідно	29,4
4 – ні, цього не буде	13,8
5 – важко сказати	17,7

Динаміка громадської думки

(загальнонаціональні опитування, проведені соціологічною службою Центру Разумкова)

Якщо говорити в цілому, як Ви вважаєте, події в Україні розвиваються у правильному чи неправильному напрямі?

	Квітень 2004	Червень 2005	Листопад 2005	Вересень 2007	Жовтень 2009	Квітень 2010	Серпень 2011	Серпень 2012	Грудень 2013	Березень 2014	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016
У правильному напрямі	20,3	42,6	18,3	15,2	6,9	35,1	16,1	19,7	26,1	32,3	21,7	15,3	16,2
У неправильному напрямі	55,7	30,6	59,1	67,8	81,1	34,5	61,9	57,6	54,7	40,7	57,7	67,9	67,1
Важко відповісти / не відповіли	24,0	26,8	22,5	17,1	12,0	30,4	22,1	22,6	19,1	27,0	20,6	16,8	16,8

Як Ви вважаєте, чи здатна Україна подолати існуючі проблеми та труднощі?

	Березень 2015	Лютий 2016	Грудень 2016
Здатна подолати протягом найближчих кількох років	21,8	19,1	16,8
Здатна подолати у більш віддаленій перспективі	42,7	45,4	49,3
Не здатна	21,6	23,4	19,5
Важко відповісти	13,9	12,0	14,4

Зараз я називатиму окремі соціальні інституції. Якою мірою Ви їм довіряєте?

	Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри
Президент України						
Грудень 2014	23,3	21	39,7	9,7	6,2	5,1
Грудень 2015	28,1	34,3	25,8	4,6	7,2	-32,0
Грудень 2016	35,0	34,0	21,1	2,7	7,3	-45,2
Верховна Рада України						
Грудень 2014	26,5	30,4	28,7	2,4	12	-25,8
Грудень 2015	37,1	40,1	15,8	0,6	6,3	-60,8
Грудень 2016	40,4	40,7	11,4	0,5	7,0	-69,2
Уряд України						
Грудень 2014	28,0	26,2	31,9	3,9	9,9	-18,4
Грудень 2015	40,9	39,8	12,2	1,0	6,1	-67,5
Грудень 2016	36,8	36,9	17,4	1,7	7,1	-54,6
Прокуратура						
Грудень 2014	41,0	34,2	10,1	0,9	13,8	-64,2
Грудень 2015	43,3	36,2	9,1	1,4	10,0	-69,0
Грудень 2016	39,7	39,3	10,4	1,6	9,0	-67,0
Поліція (Міліція)						
Грудень 2014	35,1	39,1	15,3	1,1	9,6	-57,8
Грудень 2015	43,4	35,9	10,1	1,4	9,3	-67,8
Грудень 2016	28,6	38,6	20,1	2,8	9,9	-44,3
Суди						

	Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри
<i>Грудень 2014</i>	44,1	36,5	8,7	0,7	10,1	-71,2
<i>Грудень 2015</i>	45,1	34,3	9,8	1,2	9,5	-68,4
<i>Грудень 2016</i>	46,4	36,1	8,3	1,7	7,5	-72,5
Збройні Сили України						
<i>Грудень 2014</i>	18,0	15,4	40,0	17,9	8,7	24,5
<i>Грудень 2015</i>	12,6	15,4	44,9	17,1	10,0	34,0
<i>Грудень 2016</i>	13,4	14,3	50,5	13,5	8,2	36,3
Національна гвардія України						
<i>Березень 2015</i>	15,6	16,8	43,1	13,6	10,8	24,3
<i>Грудень 2016</i>	12,7	16,3	44,7	12,5	13,8	28,2
Добровольчі батальйони						
<i>Грудень 2015</i>	13,8	12,3	41,7	21,8	10,4	37,4
<i>Грудень 2016</i>	12,6	14,3	46,1	14,5	12,5	33,7
Патрульна поліція (нова)						
<i>Грудень 2015</i>	11,2	15,1	34,8	9,5	29,4	18,0
<i>Грудень 2016</i>	13,3	27,4	39,7	6,1	13,5	5,1
Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)						
<i>Квітень 2016</i>	29,6	26,0	17,7	3,9	22,7	-34,0
<i>Грудень 2016</i>	28,2	27,6	24,6	2,1	17,5	-29,1
Служба безпеки України						
<i>Грудень 2014</i>	27,3	33,7	22,7	2,0	14,4	-36,3
<i>Грудень 2015</i>	18,4	31,1	26,8	3,8	19,9	-18,9
<i>Грудень 2016</i>	25,3	27,0	28,4	3,9	15,4	-20,0
Обл. державні адміністрації						
<i>Грудень 2015</i>	20,3	32,6	23,7	2,2	21,2	-27,0
<i>Грудень 2016</i>	22,7	36,9	23,4	2,3	14,8	-33,9
Районні державні адміністрації						
<i>Грудень 2015</i>	19,0	32,2	26,3	2,4	20,1	-22,5
<i>Грудень 2016</i>	21,0	34,9	25,8	2,3	16,0	-27,8
Органи місцевого самоврядування						
<i>Грудень 2015</i>	19,5	26,2	32,8	4,1	17,4	-8,8
<i>Грудень 2016</i>	17,3	30,2	32,6	3,6	16,3	-11,3
Державний апарат (чиновники)						
<i>Грудень 2015</i>	45,3	39,2	5,4	0,4	9,7	-78,7
<i>Грудень 2016</i>	41,1	40,9	7,3	1,0	9,7	-73,7
Національний банк України						
<i>Грудень 2015</i>	37,7	36,4	12,2	1,0	12,7	-60,9
<i>Грудень 2016</i>	41,1	36,0	11,1	0,8	10,9	-65,2
Комерційні банки						
<i>Грудень 2014</i>	45,6	34,7	8,3	1,1	10,3	-70,9
<i>Грудень 2015</i>	41,2	38,0	9,4	1,3	10,1	-68,5
<i>Грудень 2016</i>	45,2	36,4	7,6	1,1	9,7	-72,9
ЗМІ України						
<i>Грудень 2014</i>	15,3	23,9	46,7	5,1	9,0	12,6
<i>Грудень 2015</i>	19,0	26,2	41,1	4,5	9,2	0,4
<i>Грудень 2016</i>	17,4	24,9	41,4	5,6	10,7	4,7
ЗМІ Росії						
<i>Грудень 2014</i>	56,3	23,2	6,6	1,2	12,8	-71,7
<i>Грудень 2015</i>	53,8	28,1	5,6	0,6	11,9	-75,7
<i>Грудень 2016</i>	54,6	28,1	3,4	0,9	13,0	-78,4
Профспілки						

	Зовсім не довіряю	Скоріше не довіряю	Скоріше довіряю	Повністю довіряю	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри
<i>Грудень 2015</i>	29,4	25,9	17,0	2,8	24,9	-35,5
<i>Грудень 2016</i>	21,5	28,6	21,3	2,2	26,4	-26,6
Церква						
<i>Грудень 2014</i>	9,2	9,9	41,3	23,2	16,3	45,4
<i>Грудень 2015</i>	14,1	13,1	39,1	18,3	15,5	30,2
<i>Грудень 2016</i>	11,3	17,4	40,9	17,6	12,8	29,8
Політичні партії						
<i>Грудень 2014</i>	31,6	39,3	14,2	0,8	14,1	-55,9
<i>Грудень 2015</i>	43,0	36,1	8,2	1,5	11,2	-69,4
<i>Грудень 2016</i>	37,3	40,6	9,2	1,7	11,2	-67,0
Громадські організації						
<i>Грудень 2014</i>	13,9	20,9	39,6	4,0	21,5	8,8
<i>Грудень 2015</i>	15,6	19,6	38,3	7,0	19,4	10,1
<i>Грудень 2016</i>	14,5	22,0	39,3	5,7	18,5	8,5
Волонтерські організації						
<i>Грудень 2015</i>	8,2	11,4	47,3	21,2	11,9	48,9
<i>Грудень 2016</i>	8,0	13,5	51,8	14,1	12,6	44,4

Чи підтримуєте Ви ініціативу дострокового припинення повноважень Верховної Ради та проведення позачергових виборів?

	<i>Квітень 2016</i>	<i>Грудень 2016</i>
Так	46,3	46,0
Ні	38,4	36,6
Важко відповісти	15,3	17,5

Чи підтримуєте Ви ініціативу дострокового припинення повноважень Президента України та проведення позачергових президентських виборів?

	<i>Квітень 2016</i>	<i>Грудень 2016</i>
Так	44,5	47,0
Ні	39,0	37,9
Важко відповісти	16,5	15,1

Здійснення реформ, цілком імовірно, може призвести до тимчасового зниження рівня життя людей. Чи згодні Ви терпіти певні матеріальні труднощі?

	<i>Грудень 2014</i>	<i>Березень 2015 р.</i>	<i>Грудень 2015 р.</i>	<i>Лютий 2016 р.</i>	<i>Грудень 2016р.</i>
так, готовий терпіти скільки треба, якщо це справді приведе до успіху країни	10,3	12,7	6,2	8,0	10,9
якийсь час готовий потерпіти, але недовго (не більше року)	33,5	28,7	26,4	29,2	24,0
ні, не готовий, бо не вірю в успішність реформ	19,5	23,3	26,0	24,3	23,5
не готовий, бо моє матеріальне становище вже зараз нестерпне	28,9	29,7	35,6	32,0	31,4
важко сказати	7,9	5,6	5,8	6,4	10,3

На Вашу думку, яким чином протягом останнього року змінилося становище в Україні в таких сферах?

		Змінилося на краще		Змінилося на гірше		Не змінилося		Важко відповісти		Баланс*	
		12.2015	12.2016	12.2015	12.2016	12.2015	12.2016	12.2015	12.2016	12.2015	12.2016
	Економічне становище країни	2,3	3,6	78,3	77,0	16,7	15,9	2,6	3,4	-76,0	-73,4
2.	Рівень добробуту Вашої родини	2,1	3,5	78,1	73,0	17,4	20,5	2,5	3,0	-76,0	-69,5
3.	Рівень демократії	11,2	10,8	32,2	31,8	45,2	45,8	11,4	11,6	-21,0	-21,0
4.	Рівень свободи слова	12,8	11,7	26,5	30,4	50,2	48,8	10,4	9,1	-13,7	-18,7
5.	Ситуація зі злочинністю	4,6	6,2	47,0	61,7	38,9	23,6	9,5	8,5	-42,4	-55,5
6.	Обороздатість країни	44,6	39,8	19,4	21,3	23,0	25,8	13,0	13,1	25,2	18,5
7.	Міжнародний імідж України	36,5	27,4	25,6	32,0	23,1	27,0	14,8	13,6	10,9	-4,6
8.	Міжнаціональні стосунки	20,4	15,9	23,2	23,6	39,7	46,1	16,6	14,4	-2,8	-7,7
9.	Становище у сфері дотримання прав і свобод громадян	10,7	8,1	28,2	32,5	46,6	46,5	14,4	13,0	-17,5	-24,4
10.	Дотримання законності державними службовцями	6,2	5,9	37,8	43,2	41,4	36,9	14,7	14,0	-31,6	-37,3
11.	Охорона здоров'я	3,3	3,6	54,3	53,6	37,5	35,9	4,9	6,9	-51,0	-50,0
12.	Освіта	5,2	4,9	33,9	36,4	46,5	43,4	14,4	15,3	-28,7	-31,5
13.	Соціальний захист (соціальні виплати, допомоги, субсидії тощо)	14,0	11,6	40,5	48,7	34,3	30,0	11,2	9,6	-26,5	-37,1
14.	Пенсійне забезпечення	6,2	3,9	40,4	49,5	41,4	38,0	12,0	8,6	-34,2	-45,6
15.	Оплата праці	3,6	3,4	56,1	54,5	30,8	34,3	9,5	7,8	-52,5	-51,1
16.	Рівень цін і тарифів	1,0	1,2	92,1	88,5	5,0	7,7	1,9	2,5	-91,1	-87,3
17.	Становище російськомовного населення	2,4	1,8	16,1	17,1	67,6	68,9	13,9	12,3	-13,7	-15,3
18.	Становище україномовного населення	4,7	5,7	15,7	15,6	68,7	69,6	10,9	9,1	-11,0	-9,9
19.	Становище етнічних та релігійних меншин	2,9	2,6	13,6	14,7	63,1	64,0	20,4	18,7	-10,7	-12,1
20.	Упевненість громадян у завтрашньому дні	1,6	2,2	76,6	73,9	15,2	16,3	6,6	7,6	-75,0	-71,7
21.	Ставлення влади до громадян	2,6	2,8	55,9	58,9	30,5	29,0	11,0	9,2	-53,3	-56,1
22.	Ставлення громадян до влади	2,4	2,4	72,7	72,4	17,8	17,3	7,1	7,8	-70,3	-70,0
23.	Рівень стабільності	1,6	2,1	80,8	75,0	12,0	16,1	5,7	6,7	-79,2	-72,9
24.	Ситуація в країні в цілому	2,7	3,1	76,4	73,4	14,3	17,0	6,6	6,5	-73,7	-70,3

* Різниця між часткою тих, хто вважає, що становище змінилося на краще, і часткою тих, хто вважає, що становище змінилося на гірше

Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? (Дайте лише одну відповідь)

	Грудень 2013	Грудень 2014	Грудень 2016
Вступ до ЄС	46,4	57,3	57,9
Вступ до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану	35,7	16,3	11,0
Важко відповісти	17,8	26,5	31,1

Наскільки для Вас важливим є запровадження безвізового режиму з країнами ЄС?

	Листопад 2015р.	Грудень 2016 р.
Дуже важливим	22,9	16,3
Загалом важливим	33,7	28,0
Мало важливим	19,3	21,3
Не важливим зовсім	17,4	28,2
Важко сказати	6,6	6,3

Який варіант гарантування безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для України?

	Грудень 2007	Квітень 2012	Травень 2014	Вересень 2014	Грудень 2014	Листопад 2015	Грудень 2016
Вступ до НАТО	18,9	13,0	32,6	43,6	46,4	45,7	44,1
Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	31,3	26,2	13,0	14,8	10,1	8,2	6,4
Військовий союз із США	-	-	1,5	-	-	3,4	3,9
Позаблоковий статус України	30,7	42,1	28,3	22,2	20,9	22,6	26,4
Інше	1,6	0,9	1,0	0,4	1,0	2,4	2,5
Важко сказати	17,5	17,8	23,7	19	21,7	17,6	16,6

Якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, чи взяли би Ви участь у голосуванні?

	Липень 2015	Листопад 2015р.	Грудень 2016
1 – так	62,3	63,6	62,2
2 – ні	25,2	23,4	24,9
3 – важко сказати	12,5	13,0	12,9

Якби Ви узяли участь у референдумі щодо вступу до НАТО, то як би Ви проголосували? (% від тих, хто взяв би участь в референдумі)

	Липень 2015	Грудень 2016
Проголосував би за вступ	63,9	71,5
Проголосував би проти вступу	28,5	22,7
ВАЖКО СКАЗАТИ	7,6	5,8

